

HENKILÖKUVASSA – VESA HONKONEN

Betoni -lehden henkilögalleriassa on haastateltavana arkkitehti *Vesa Honkonen* (s. 1958 Helsingissä)

Jo *Vesa Honkonen Arkkitehdit Ky:n* nettisivut osoittavat, että arkkitehti Vesa Honkosta ei saa sovitettua yhteen lokeroon: toimiston kotisivulta löytyy toki niitä perinteisiä arkkitehtitekoja, rakennuksia, mutta rinnan niiden kanssa esitellään niin kaupunki-, valaistus- ja valaisin-, sisustus- kuin huonekalusuunnitelmia. Vesa Honkosta onkin osuvasti kuvattu suunnittelun moniottelijaksi.

Vesa Honkosta ei voi myöskään sovittaa yhteen maahan: projekteja on Suomen lisäksi käynnissä Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Dominikaanisessa tasavallassa, Kiinassa.

Joulukuun alun perjantai-iltapäivän haastatteluun Helsingin Punavuoreessa sijaitsevaan toimistoonsa hän tulee suoraan Fiskarsin metsästä. Sinne *Tukholman Taideteollisen Korkeakoulun, Konstfackin yliopiston* kalustemuotoilun professoriksi syksyllä nimitetty Vesa Honkonen vei kansainvälisen opiskelijaryhmänsä viikoksi.

Fiskars paikkana ei ollut sattumaa; Vesa on työskennellyt siellä aikaisemminkin. Yhdessä valaistus-suunnittelija *Julle Oksasen* kanssa syntyi Fiskarsin valaistus suunnitelma, joka toteutui 350-vuotisjuhlaan vuonna 1998.

Myös Honkosen Suomen toimisto sopii hyvin miehen moniulotteiseen kuvaan: katutasossa sijaitsevaan toimistotilaan on suora näköyhteys kadulta. Ohikulkijan silmä tavoittaa sieltä ensimmäisenä Vesa Honkosen suunnitteleman, valoa hehkuvan, epäsymmetrisen Kiasma-tuolin. Toimistoon sisällä tulijaa tervehtii letkeä musiikki; piano ja kitara ovat toimistossa paraatipaikalla.

MUUSIKKO VAI ARKKITEHTI

Mutta hieman takapakkia: Vesa kertoo 15-vuotiaana päättäneensä, että hänestä tulee muusikko tai arkkitehti. Musiikki ammattina tuntui kuitenkin siinä vaiheessa karanteen käsistä: "Aloitin musiikin harrastamisen sikäli liian myöhään, etten olisi pystynyt saavuttamaan haluamaani tasoa", hän toteaa.

"Arkkitehtiosastolle pyrin neljästi, ensin jääräpäisesti kolme kertaa Otaniemeen, sitten Ouluun, jossa aloitin opiskelut vuonna 1980."

Olosuhteiden pakosta tulleet välivuodet olivat hänen mukaansa tulevaa ajatellen hyvä juttu: "Opiskelin kaksi vuotta Helsingin yliopiston piirustuslaitoksella. Siellä legendaarisen laitoksen johtajan *Åke Hellmanin* opissa sai erinomaisen klassisen piirtämisen opin. Ensin piirrettiin hiilellä kipsipäitä, kunnes ne olivat tarpeeksi hyviä, jotta pääsi elävän mallin luokkaan piirtämään."

Mikael Lindén

1

Arkkitehti *Vesa Honkonen* kertoo, ettei tee maailmalla suomalaisuudestaan numeroa. Muttei myöskään sitä piilota. Suomalaisuuden hän arvelee vaikuttaneen eniten

suhtautumisessa luontoon ja valon arvostamiseen. Arkkitehtuurissa myös niukkuuden estetiikka, yksinkertaisuus ja toimivuus, kerralla hyvin tekeminen ovat suomalaisuutta.

”Tietotekniikka on tietysti välttämätöntä ja toimistossa hyödynämme tietotekniikan mahdollisuudet kaikin tavoin. Itselleni käsin piirtäminen on kuitenkin se kaikista tärkein työkalu. Käden täysin vapaa liike on helpoin tapa tuoda esiin haluamansa”, hän kertoo.

Myös se, että pääsi opiskelemaan Ouluun, oli Vesan mukaan onnekasta: ”Vaikka *Reima Pietilä* oli juuri lopettanut opetustyönsä Oulussa, siellä eli vahvana Reiman henki. Sitä henkeä olivat vapaus, suvaitsevaisuus, hyväksyntä, rohkeus lähteä tekemään erilaista jälkeä kuin modernismin perinne käski”, Vesa kertoo ja vertaa sitä Otaniemeen, jonka hän siellä opiskelleiden kertoman perusteella koki kahlitsevaksi, liiaksi yhden totuuden arkkitehtuuriksi.

HYVÄ ARKKITEHTUURI VAATII KOVAA TYÖTÄ

Sen, että hänet yhdistetään aina ensimmäiseksi Nykyaikaisen museon Kiasmaan ja sen suunnittelijaan arkkitehti *Steven Hollin*, Vesa kertoo ottavansa tosiasiana. ”En minä sille mitään voi, vaikka itse Kiasma-projekti päättyikin jo kymmenen vuotta sitten. Yhteistyö ja ystävyys arkkitehti Steven Hollin kanssa sen sijaan jatkuu edelleen.”

Näkyvän projektin lieveilmiö oli kuitenkin se, että se oli liiankin näkyvä. Kiasman jälkeen Vesalle ei vähään aikaan töitä Suomesta tullut.

Vuonna 1993 alkanut Kiasma -projekti teki Vesa Honkosen nimestä Suomessa laajemmin tunnetun. Kokemusta hänelle oli kuitenkin ehtinyt karttua jo ennen sitä useista projekteista. Ensimmäiset kolme vuotta hän opiskeli aika tiiviisti Oulussa, sen jälkeen hän tuli pääkaupunkiseudulle töihin. Arkkitehti *Pekka Salmisen* toimistossa hän työskenteli lähes kahdeksan vuotta.

”Pekka otti yhteyttä nähtyään Helsingin Sanomien jutun vuonna 1984 Venetsian Biennaalin päänäyttelystä. Olin päässyt sinne opiskelijakilpailun kautta Romeosta ja Juliasta kertovalla työllä. Hänen toimistossaan aloin ymmärtää ja oppia miten kovaa työtä hyvän arkkitehtuurin tekeminen on. Kuinka paljon sen eteen pitää taistella; kompromisseja ei sallita. Jokainen detalji pitää tehdä niin hyvin kuin pystyy ja ne pitää pystyä taistelemaan läpi työmaalla.”

Opit olivat Vesan mukaan hyvä pohja myös Kiasman työmaan vetämisessä, joka ei suinkaan ollut helppoa. ”Vaan erittäin rankkaa”, Vesa myöntää.

Vaikka Vesa kuvaa työmaata sanalla taistelu, hän korostaa, että taistelua käydään yleensä ihan hyvässä hengessä. ”Luulen, ettei minulle ole kovin

montaa vihamiestä työmailta tullut, vaikka joskus sukset ovatkin menneet ristiin. Projektin vetäjänä on tärkeätä tajuta vastuunsa. Ei auta selitellä, että joku alaisista on mokannut, vaan sen jolla on valta, on otettava myös vastuu”, hän korostaa.

Tällä hetkellä Vesa tekee töitä enemmän Ruotsissa kuin Suomessa. Yksi toimintakulttuurien eroista on se, että Ruotsissa arkkitehdit antoivat 1970-luvulla valtansa pois.

”Aluksi en ymmärtänyt, että arkkitehdillä ei olekaan automaattisesti siellä valtaa. Mutta kun menee ja ottaa vallan, sen saa sielläkin. Tosin tilaajat hämmästyvät suunnattomasti”, Vesa kertoo ja korostaa, että ilman valtaa ja vastuuta ei voi tehdä hyvää tulosta.

GREEN CARD USAHAN

1990-luvun alussa Vesalle tuli olo, että on aika lähteä muualle. Syntyi ajatus lähteä perheen kanssa ”In the middle of nowhere”. Ajatukseen ei ajanut työnpuute, lama-ajasta huolimatta töitä olisi ollut. ”Oikeastaan liikaakin”, Vesa selittää halua nähdä jotakin muuta.

”Saimme arpajaisissa Green cardin USAhan. Otin pankkilainan. Lähetin sata kirjettä arkkitehti-toimistoihin. Tein seitsemän amerikanreissua ja kävin puoleksasadassa toimistossa. Lama oli sielläkin kova. Aspenista olisin saanut työpaikan piirtämään tennismiljonäärille vuoristohuviloita. Se ei kuitenkaan houkuttellut. Yhdellä reissulla olin New Yorkissa ja kuultuani huhuja, että Steven Holl oli vahvoilla Nykyaikaisen museon arkkitehtikilpailussa, sain keploteltua itseni hänen puheilleen.”

Vesa kertoo, että Stevenin ja hänen henkilökemiensa pelasivat ensi tapaamisesta lähtien. Samaa kertoo myös Steven Holl kirjoittamassaan storyssa, joka sekini löytyy Honkosen arkkitehtitoimiston kotisivuilta.

Steven Holl pyysi Vesaa tekemään Kiasman suunnittelua New Yorkiin ja nimitti hänet parin kuukauden kuluttua suunnitteluryhmän projektinvetäjäksi. Vesa työskenteli sitten vuodet 1993-1995 New Yorkissa. Suomen päässä Kiasman suunnittelua hoiti *Juhani Pallasmaan* toimisto ja siellä arkkitehti *Timo Kuikkola*. Kun rakennuslupavaiheessa alettiin siirtää voimaa enemmän Suomeen, Vesakin muutti taas tänne.

Ajatus lähtemisestä keskelle ”ei mitään” ei siis toteutunut. Myöskään kolmen pienen lapsen perhe ei muuttanut USAhan, vaikka olikin siellä välillä kuukausien toveja. Kovin otolliset olosuhteet eivät siellä perhe-elämälle olisi olleetkaan: ”Töitä tehtiin

kuutena päivänä viikossa kello yhdeksästä 21:een. Sen jälkeen illallinen ja taas aamulla töihin. Aikailailla erilaista elämää kuin kuva, jonka saa amerikkalaisista elokuvista”, Vesa hymähtää.

VALOA

Valo on ollut Vesalle aina tärkeä osa arkkitehtuuria. Hän palaa vielä Fiskarsin valaistussuunnitelmaan, jonka kertoo käynnistyneen siitä että yksi Fiskarsin taiteilijoista halusi valaistuksen omaan kohteeseensa.

”Menimme *Julle Oksasen* kanssa puhumaan jouluvalaistuksesta ja tuloksena oli siis Fiskarsin ruukkialueen valaistuksen uusiminen. Siellä uskallettiin lähteä rohkeasi uusille urille.” Vesa korostaakin, että vanhan kunnioittaminen ei tarkoita kopioimista, vaan ottamalla henki historiasta ja luomalla siten parasta mitä tässä ajassa ja tämän ajan tekniikalla voidaan luoda.

”Jokainen hieno paikka, joka maailmaan on syntynyt, on syntynyt siten että on tehty jotakin uutta, hienoa, uskaltavaa. Ei kopioimalla sata vuotta sitten tehtyä.”

Samanlaista rohkeutta kuin Fiskarsista löytyi myös Raisiosta. ”Raision ”Valon aukio” -torista alkoi pitkäaikainen yhteistyö, jossa pääsimme detailjoimaan kaupunkitilaa kokonaisuudessaan. Valaistus, kaupunkisuunnittelu, torin pienemmät rakenteet, valon ja arkkitehtuurin yhdistäminen, jota olemme jatkaneet ruotsalaisissa kohteissamme Nacka Strandissa ja Östersundissa”, Vesa kertoo.

Honkosen toimiston kansainvälistyminen lähtikin 1990-luvun lopulla liikkeelle juuri valaistuksesta. ”Telenor haki Oslon pääkonttoriinsa valaisinsuunnittelijaa ja kysyi tarjousta myös minulta ja Julle Oksaselta, koska olin suunnitellut Louis Poulsonille valaisimia. Suunnittelu työllisti minut sitten 1,5 vuodeksi ja sen jälkeen kyselyjä alkoi tulla erityisesti Ruotsista.”

YLÄ- JA ALAMÄET KARASEVAT

”Ylä- ja alamäkeä, välillä taloudellisesti vaikeita aikoja ja isoja pankkilainoja, myös menestystä”, Vesa summaa tähänastista. Vaikka sattumalla on ihmiselämässä aina iso osa, Vesa ei ole jättänyt asioita pelkän sattuman huomaan. Hän on ottanut riskejä ja tehnyt töitä, jotta sattumallakin olisi mahdollisuus.

Sekään, että hän on vierailen professori kiinalaisessa *Shandong Yliopistossa*, ei ole sattumaa. ”Tutustuin yliopistoon kiinalaisen arkkitehti *Fang Hain* kautta, kun hän oli Taikissa tekemässä väitöskirjansa. On hyvin mahdollista että tulevien vuosien

2

Östersundin torin ideana on "Kultainen tori", jonka reunoilla on kultainen valo ja keskellä tyhjä pimeä tila. Tori oli teknisesti vaativa: 140 x 70 metrin suuruinen alue viettää 9 metriä.

projektimme tulevat pääosin sijaitseman Kiinassa.

Tulevaa, tosin suhdanteista riippuvaa ovat myös toimiston seinällä olevat kuvat Taivallahden asuinkorttelista. Työ on Steven Hollin ja Vesa Honkosen toimistojen yhteistyötä ja kilpailuvoitto vuodelta 2006. "Suhdanne-tilanne on jo antanut uskoa, että toteutukseenkin vielä päästään."

TUNNUSTA TIETÄMÄTTÖMYYS

Entä syksyllä tullut nimitys kalustesuunnittelun professoriksi ruotsalaisessa Konstfackin yliopistossa, Tukholman Taideteollisen Korkeakoulussa, oliko se sattumaa? "Ei kai, olenhan minä suunnitellut yhden tuolin", Vesa nauraa Kiasma-tuoliin viitaten.

Kalustesuunnittelun professori osoittaa käytännössä, että Vesa on onnistunut välttämään lokeroitumisen: "Design on mielestäni ihan samaa riippumatta siitä tekeekö lusikan, tuolin, valaisimen, kaupungin. Oleellisinta on suunnitteluasenne ja tietämättömyytensä tunnustaminen ja tunnistaminen. Itse opetan opiskelijoille, että epävarmuus on hyväksyttävä tärkeänä suunnittelun lähtökohtana. Kun olet epävarma, et lähde tekemään tyhmiä päätöksiä. Kun kellut epävarmuudessa, osaat poimia lähtötietoa ja hankkia apua."

Vesa kertoo sanovansa tilaajalle usein, ettei hänellä ole harmainta aavistusta miten työn tulee tekemään. "Esimerkiksi Östersundin torissa lähtökohdanani oli keltainen kivi, josta kerroin pitkään, etten tiedä miten se tehdään. Kun kerroin, etten tiedä, sain apua ja ehdotuksia, kuinka sen voisi toteuttaa."

Kalustesuunnittelun professorin viranhakuehdotukselle Vesa tosin kertoo itsekin ensin nauraneensa. Kun selvisi, että Konstfack etsii henkilöä, joka uskaltaa kyseenalaistaa ja etsiä uusia alueita ja uusia polkuja, hän kiinnostui. Näiden polkujen etsimisen hän on nyt aloittanut esimerkiksi Fiskarsin metsässä.

Professori on puolipäiväinen, lisäksi osan työajasta voi käyttää omaan taiteelliseen toimintaan. Vesa myöntää, että ajankäyttö mietityttää, mutta riskejähän hän on ollut valmis ottamaan ennenkin. Käytännön järjestelyjä auttaa se, että sekä toimisto että koti on molemmissa maissa. Tukholman koti on Vesan nykyisen puolison arkkitehti ja kuvanveistäjä *Eva Rosengrenin* ja Helsingin koti Vesan.

MUOTO VIIMEISEKSI

Vesan toteamus, että muotoilussa itse muoto ei ole tärkeä, vaan sen kyky välittää viesti, äkkiseltään yllättää. "Ensin tulee tarina, sielu", hän selittää. "Se mitä asian tai esineen tulee tehdä, olla,

kommunikoida. Muoto on mahdollisimman pitkään poissa. Sillä jos muoto tulee ensin, se otetaan usein jostain valmiista."

Esimerkiksi Kiasma -tuolin suunnittelun Vesa aloitti piirtämällä sarjakuvaa. Siinä tyhjyys juttelee miehen kanssa, joka haluaa istua. Kuukauden piirtämisen jälkeen paljastui, että tuoli haluaa olla valoa, ja valoa kannattava materiaali on teräs. "Vastan jälkeen aloin piirtää muotoa."

Muodon poissa pitämisestä on Vesan mukaan sekin etu, että toimimattoman teknisen detaljin voi surutta heittää pois, kun muotoon ei ole rakastunut.

15 000 IHMISTÄ TULI TORILLE

Vesa on viime vuodet ollut eniten framilla juuri Ruotsissa. Yksi kohokohta oli vuoden 2009 lokakuussa, jolloin *Östersundin torin* avajaisia tuli juhlimaan 15 000 ihmistä. Vesa kertoo mykistyneensä: "Östersundissa on 60 000 asukasta, heistä siis joka neljäs oli paikalla."

Östersund ja sitä ennen valmistunut *Nacka Strand* ovat kohteita, jotka ovat saaneet niin käyttäjien kuin tilaajien kiitokset. Nacka Strandia esitellään tarkemmin myös tässä Betoni-lehdessä, Östersundin vuoro on Vesan mukaan sitten, kun tori on elänyt kaikki vuodet.

Yhteistä näille hankkeille oli se, että molemmat lähtivät liikkeelle taideprojekteina; Vesa pyydettiin tekemään torille taideteos. "Kumpaankaan en suostunut, sillä taideteos ei olisi pelastanut Nacka Strandia, jonka toimistotilat olivat menettäneet vuokralaisensa tai Östersundin toria, joka oli kuollut, kun kaupallinen keskusta oli siirtynyt muualle. Taideteosten sijasta olin valmis tekemään kokonais suunnitelman. Siihen tarttuivat sekä Nackan rakennuttaja *AP Fastigheter* että Östersundin kunta tilaajana."

Nacka-projektin lopussa Vesa kertoo järjestetyn ruotsalaiseen tapaan keskustelutilaisuuden, joka pohti onko projekti taidetta, valaistussuunnittelua, kaupunkisuunnittelua, arkkitehtuuria. Nelituntisessa keskustelussa päädyttiin siihen, että se on paikan kokonaisvaltaista haltuunottoa.

Nacka Strand otettiin päivänvalossa haltuun hiekkakellertävillä betoniaalloilla ja oranssiin vivahtavilla akryylipeणेkeillä, hämärässä puolestaan ohjelmoitavilla valoseinillä ja betoniaaltojen harjoille upotetuille led-valaisimilla. Tori on nyt ihmisille ja autot ovat alisteisessa asemassa.

Entä Östersund, olihan 200 vuotta vahan torin kohtaloa mietitty komiteoissa 20 vuotta. Mukana

olivat kaupunki, asukkaat, kauppiat, kiinteistönomistajat. Sen lisäksi, että tori oli kuollut, se oli teknisesti vaativa: 140 x 70 metrin suuruinen alue viettää peräti 9 metriä.

Vesan idea "Kultaisesta torista", reunoilla kultainen valo ja keskellä tyhjä pimeä tila, syntyi kesällä saaristossa. Yöt pidentääkseen Vesa laittoi ikkunan eteen keltaisen huovan. Tosin nukkuminen ei onnistunut sittenkään, nyt herätti huovan läpi siivlöitynyt upea kultainen valo.

Sekä Nackan että Östersundin budjetit luonnollisesti moninkertaistuivat alun taideprojekteista, kun tilaajat päättivät ryhtyä luonnosten pohjalta paljon isompiin ja laajempiin projekteihin.

Vesa korostaa, että budjetti on ja sen pitääkin olla arkkitehdille aina yksi suunnittelun peruslähdekohta.

Betoni oli molemmissa projekteissa tärkeä onnistumisen edellytykset antanut materiaali. Suhdettaan betoniin Vesa kuvaa ehdottomasti rakkautta: "Plastinen betonihan on yksi pehmeimpiä, joustavimpia materiaaleja, jonka pinta on herkkä myös valon leikille. Betonin käyttöön liittyy silti aina myös se, mikä on kyseisen seudun taito tehdä betonipintaa. Maiden väliset erot ovat isot."

Sirkka Saarinen

3

Vesa Honkonen piirtää.

